

VWG Nieuwsbrief 15 juni 2020

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

VWG Bestuur:

Het bestuur zal op dinsdag 30 juni vergaderen. Op de agenda staan o.a. het Water Geschiedenis Portal en een koersdocument voor de VWG. Aan de hand van dit document wordt er toegewerkt naar het opstellen van een profielschets voor een voorzitter.

TWG

Nummer 2020 – 1 zal naar het zich laat inzien in de eerste helft van juli verschijnen. De redactie verwacht dat nummer 2020 – 2 in december wordt uitgegeven.

VWG data:

Najaarsexcursie: 2 oktober 2020: *onder voorbehoud* van de mogelijkheden die er dan zijn zouden wij het programma van 4 juni als bovenstaand aan willen bieden. Omdat de zomer van 2020 net verstreken is kan er misschien al een eerste voorzichtige conclusie worden getrokken over de gevolgen van het derde droge jaar op rij en de waterstand in het gebied.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman
Excursiecommissie

Website:

De vereniging heeft een website die te vinden is via de zoekterm:
Waterstaatsgeschiedenis.nl

Algemeen

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft op verzoek van de Tweede Kamer dat is overgenomen door het Kabinet een advies door de Adviescommissie Geborgde Zetels op laten stellen over de samenstelling van waterschapsbesturen en in het bijzonder de geborgde zetels. Het wordt achterhaald genoemd om bepaalde groeperingen, met name landbouw, bedrijven, natuur, zekerheid te verschaffen over een zetel in het bestuur van een waterschap of hoogheemraadschap.

Het advies zal op 22 juni worden besproken in het Algemeen Overleg.

Op de aangehaalde link is het advies terug te vinden:

<https://www.uvw.nl/commissie-geborgde-zetels-biedt-minister-van-nieuwenhuizen-advies-aan/>

Twee waterschappen: Noorderzijlvest en Vechtstromen hebben zich inmiddels kritisch uitgelaten over het mogelijk afschaffen van de geborgde zetels.

Water moet je niet afvoeren.

Dit lijkt een paradox maar begint inmiddels een „andersomdenken” in het waterrijke Nederland te worden. Binnen de Unie van waterschappen wordt voor het jaar 20250 nagedacht over een klimaatbestendig watermodel.

Waterschappen zijn daar zelf ook al mee bezig. Klimaatadaptatie en het terugbrengen van biodiversiteit vraagt veel in de komende decennia.

Verskillende waterschappen zijn al bezig met weer laten meanderen van de stromen en beken om het water langer vast te houden in het gebied. (in de volgende Nieuwsbrief aandacht voor de Berkel).

Niet alleen waterschappen willen het water vasthouden ook drinkwaterbedrijven zien zich voor een majeure opgave gesteld om iedere droge zomerdag toch weer voor voldoende kraanwater te blijven zorgen. In het belangrijkste zoetwaterreservoir wordt nu een verhoogd peil van 30 centimeter gehanteerd, de buffer is hierdoor groter. Met name de hoger gelegen zandgronden in Twente, de Achterhoek en het oosten van Noord – Brabant zouden bij droogte gebruik moeten maken van deze extra buffer. Een belangrijke voorwaarde is dat de verzilting van het IJsselmeer kan worden tegengegaan. Bij iedere schutbeweging in de Lorentz- of Stevinsluizen stroomt er zoutwater naar binnen. Ook vanuit Noord – Holland komt er via de onderstroom zout water op het IJsselmeer. Daar waar de landbouw afhankelijk is van regenwater zouden agrariërs ook eigen voorzieningen aan kunnen leggen, zoals tuinders in het Westland al decennia lang doen.

Een lage waterstand op de grote rivieren heeft ook grote gevolgen voor de beladingsgraad van schepen.

Het droogste jaar was 1976 met een tekort van 361 mm, daarna volgen 1959, 1911, 1928 en dan 2018 met een tekort van 309 mm. (het KNMI noemt een neerslagtekort van 297 mm). 2019 komt niet in de top vijf voor. Toch was er een tekort aan water. Niet voor niets worden inwoners met een tuin massaal opgeroepen om een regenton aan te schaffen en tegels of andere verharding weg te halen uit hun tuin.

Oud dijkgraaf mr. A.P. van Berge (Hoogheemraadschap Delfland) zei het 27 jaar geleden tamelijk plastisch tegen de Westlandse tuinders toen die hun kassencomplexen uit wilden breiden: mijn heren, „een weg neemt geen water op een sloot wel”. Kort daarna stonden de kassen blank bij hevige regenval. En wie nu in het Westland kijkt ziet dat er meer ruimte voor water is gekomen.

Waterschap Noorderzijlvest (Groningen)

Op 5 november 1920 werd het boezemgemaal Electra in werking gesteld. Het zorgt voor afvoer van water in het gebied tussen Assen en een deel van het Hogeland van Groningen. Het water gaat vooral via het Reitdiep naar het gemaal en wordt dan op het Lauwersmeer uitgeslagen richting Waddenzee. In de komende maanden zullen er met name op zaterdag activiteiten worden georganiseerd.

N.B.: Mocht u een bezoek willen brengen aan het gemaal houd an de gepubliceerde agenda goed in de gaten. De voorgenomen activiteiten zijn enigszins aangepast.

<https://www.noorderzijlvest.nl/actueel/jaar-waterwolf/>

Op 2 juni 2016 is er tijdens de Voorjaarsexcursie een bezoek gebracht aan dit gemaal.

Waterschap Hunze en Aa (Veendam)

Een in 2005 kunstmatig aangelegd meer van 800 hectare dreigt te verdrogen. Het waterschap gaat daarom water vanuit het Winschoter Diep en het Blauwe Diep aanvoeren om het peil op het Oldambtmeer met 18 cm. te verhogen.

Het meer is ontstaan toen Blauwe Stad als luxueus en prestigieus bouwproject in uitvoering werd genomen. De gedachte was dat bij iedere woning een aanlegsteiger zou komen en de bewoner met de eigen boot het meer op zou kunnen varen verder het Oldambt in.

Inmiddels is de gedachte van luxueus en prestigieus al enkele jaren geleden verlaten, het meer ligt er en er worden woningen gebouwd op onder water gezette landbouwgronden.

Waterschap Drents Overijsselse Delta (Zwolle)

Waterschap Vechtstromen (Almelo)

In de afgelopen week is het nieuwe gemaal en de stuw bij Lutten gereed gekomen. Het moet verdroging van het Collendoornerveen tegengaan. Met de stuw blijft het water op peil en het gemaal zorgt voor extra water in tijden van droogte.

Het oude gemaal aan de Luggersweg zal verdwijnen.

Bovenstaand werd al aandacht gegeven aan het opnieuw laten meanderen van rivieren en beken.

Het waterschap Vechtstromen werkt momenteel aan het herstel van de Vecht bij Karshoek - Stegeren. Op de afbeelding is de nieuwe meander te zien. De vrijkomende grond wordt

gebruikt voor het verleggen van de N 340 (Ommen – Zwolle) bij de kruising met de spoorlijn Zwolle – Meppel.

Waterschap Vallei en Veluwe (Apeldoorn)

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (Houten)

Het hoogheemraadschap gaat een extra waterbuffer aanleggen in gebieden met een agrarisch gebruik en zet 10 cm water boven het geldende peil in die kanalen, sloten en weteringen waar dat mogelijk is. Op deze manier moet het mogelijk blijven om te blijven beregenen. De extra watervoorraad moet verdroging voorkomen.

Grondwaterstand bij Spengen verrassend goed, de greppels staan vol water. Dankzij de aanleg van drukdrainage op een weiland van 8 hectare is het veenweidegebied hier niet nog verder aan het verdrogen. En dat is goed nieuws voor de weidevogelstand die het best gedijt in een weiland met een hogere waterstand; het voedsel is beter bereikbaar.

Verdroging zou tevens bodemdaling tot gevolg hebben. De vogelstand en de effecten voor het boerenbedrijf worden gemonitord door het Louis Bolk Instituut Utrecht.

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (Amsterdam)

De effecten van de het geringe verkeersaanbod op weg en water waren zeer gunstig voor de waterkwaliteit. In de Gouden Bocht in Amsterdam zijn in maart en april metingen gedaan om de te zien hoever het licht in het water door kon dringen. In maart was 1.4 m. en in april 2.1 m. Het verplicht stilleggen van alle rondvaartboten heeft een gunstig effect op het water. De maatregelen die in de afgelopen 30 jaar zijn genomen zoals het uitplaatsen uit de binnenstad van een RWZI en het aansluiten van alle woningen en woonboten op het rioolstelsel hebben

effect gehad. Het grachtenwater in Amsterdam was niet eerder zo schoon. Nu het verbod om te varen op de grachten is opgeheven zal de lichtindringing geleidelijk aan weer verminderen.

Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard (Rotterdam)

Bij Krimpen aan de Lek werd vorige week een Koninginnepage gezien. Deze zeldzame vlinder was tot nu toe alleen gezien in Zeeuws Vlaanderen en Zuid – Limburg.

Eveneens vorige week konden inwoners in het werkgebied zelf aan de slag met het controleren van de waterkwaliteit. „Vang je eigen watermonsters” In de waterkit zaten meetstrips voor het meten van het nitraatgehalte. Verder werden er aanwijzingen gegeven voor het verbeteren van de waterkwaliteit in de eigen woonomgeving.

Cultureel Erfgoed

De VWG wil bij Hoogheemraadschappen en waterschappen aandacht vragen voor het aanwezige Culturele Erfgoed.

Zoals aangekondigd in de vorige Nieuwsbrief ook deze keer een gevelsteen die te vinden is in Zuidwolde langs het Boterdiep. Deze steen is ingemetseld in een van de muren van poldermolen de Krimstermolen, ook wel Phoenix.

Behalve de tekst over de herbouw van de molen na de brand, vandaar ook de naam Phoenix gaat het om het laatste deel: de aanduiding van het peil. In het huis van de brugwachter ging het om het W.P. (Winschoter peil) en hier staat het Hunsingo peil op afgebeeld. De poldermolenaar had alleen rekening te houden met het Hunsingo peil en mocht alleen dan gaan malen als er een opdracht was verstrekt door het polderbestuur. Dat er even verderop een andere peil werd gehanteerd maakte destijds niet zo heel veel uit. De Krimstermolen sloeg het water uit conform de gegeven opdracht. Wat de buurman er dan mee doet is niet van belang.

In de beschrijving van de Krimstermolen in het *Groninger Molenboek* (1981, p 190) wordt de tekst van de steen uit 1904 integraal overgenomen maar kennelijk wist de auteur zich geen raad met het streepje en het Hunsingo peil.

De afstand tussen de gevelsteen in de brugwachterswoning Boterdiep Wz en deze steen in de Krimstermolen aan het Boterdiep Oz is krap 2 km.

De Krimstermolen staat sinds 1977 op deze plaats aan het Boterdiep Oz., voor die tijd stond de molen aan het Kardingermaar op de plaats waar het Gewijde in en de Zuidwending overgaat in het Kardingermaar stroomt. Het Gewijde begint in Thesinge. In 1904 was de Krimstermolen daar gebouwd in opdracht van het waterschap Hunsingo.

Het Boterdiep liep van Stad naar Uithuizen, het deel in de stad Groningen is niet meer aanwezig alleen de straatnaam Boterdiep herinnert nog aan de eens aanwezige waterverbinding met het Hogeland. Vanaf het Van Starckenborghkanaal is het Boterdiep goed te volgen.

Volgende keer: op zoek naar een verdwenen diepje met sluisje.

De Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis wil in de komende jaren aandacht besteden aan historische feiten die het vakgebied raken:

2020: Overstroming van de grote rivieren in 1820

2021: Sint Elisabethsvloed (1421)

2022: Afsluiten van de Kromme Rijn (1122)

2022: De Haarlemmermeer viel droog (1852)

2022: De (Oude) Hollandse Waterlinie bestaat 350 jaar (1672)

2024: Volledige ingebruikname Blankenbergtunnel tussen de A-15 en A-20

2025: 1825 Overstroming langs de Zuiderzeekust (Land van Vollenhove)

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

Data:

„Waterwereldexpositie” in het Jopie Huisman Museum, Noard 6 Workum

Op 24, 25 en 26 juni 2020 zal de Water History Conference worden gehouden. Evenals de twee voorgaande edities zal deze bijeenkomst plaatsvinden in Delft, in hoofdzaak op de TU Campus. **Vervallen**

24 juni: discussieronde over Water en Erfgoed, organisatie: Maurits Ertsen TU Delft.
Nadere informatie volgt.

In 2020 wordt van 2 tot en met 5 september de European Association for Urban History in Antwerpen gehouden.

Dit jaar bestaat de VWG 30 jaar en SSF 35 jaar. Bij het vorige lustrum (25 jaar VWG en 30 jaar SSF) is een gezamenlijk symposium gehouden op Fort Vechten bij Bunnik.

Een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van SSF en VWG is bezig om opnieuw een lustrumbijeenkomst/ symposium te organiseren.

In deze Nieuwsbrief zal mettertijd meer informatie te vinden zijn als de details etc. bekend zijn.

2 december 2020: Herman Havekes spreekt de inaugurele rede uit bij het aanvaarden van zijn ambt als hoogleraar eveneens in Utrecht . De datum staat vast, evenwel niet hoe dit plaats zal vinden. Gelet op de beperkende maatregelen zou het een digitale rede kunnen zijn met een beperkt aantal aanwezigen van UU en genodigden. Ook hiervoor geldt: als er meer informatie bekend is dan leest u dat.

Oproep:

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: info@waterstaatsgeschiedenis.nl . Helaas komt het voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Ten aanzien van berichten en mededelingen:

De Nieuwsbrief verschijnt 1 x per maand, het streven is op of kort na de 15^e van de maand. Mocht u mededelingen willen laten opnemen dan is het prettig als u hier rekening mee wilt houden.

Berichten die u wilt aanleveren voor plaatsing op de website: berichten zullen (als er aanbod is) op vrijdag worden verzonden aan de webmaster.

Vincent Erdin
Secretaris VWG
15 juni 2020